

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

De adoratione imaginu[m] sancto[rum].

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Preceptum primum

Eptlonē: q; aliqñ onidunt reliquie false pro
veris occasione q̄stus: imo vere reliq̄e non
debent ostēdi ppter q̄stū: sicut cōter nunc
fit: imo q̄ spūalia vēdit vel eis annexa: ca
pitale crimē cū symonia cōmittit. j. q. j. qui
studet. Cōtra quos Bern. in apologetico
suo dicit. Hoc totū facit auaritia q̄d ē ido
lorū seruitus: et nō req̄rim⁹ fructū: sed da
tū. Sed q̄ris: quo mō in quā mō tali q̄dā
arte spargit es vt multiplicet: expēdit vt
augeat: et effusio copiā parit. Ip̄o quippe
visu sumptuosaz et mirādaz vanitatū ac
cendunt hoies magis ad offendendum q̄
ad orandū. Sic opes opibus hauriunt: sic
pecunia pecuniā trahit: q; nescio q̄ pacto
vbi ampli⁹ copia diuitiaz cernit: vbi liben
tius offerit. Auro tectis reliquijs signant
oculi et aperiunt loculi: ostēdit forma pul
cherrima sc̄i vel sc̄te esse alicui⁹: et id cre
dit sanctior q̄ coloratio. Currunt ad oscu
landū: iuitant ad donandū: et magis mira
tur pulchra q̄ venerant sacra. Ponunt de
niq; in ecclia gēmate non corone: sed rote
circūsepte lampadib⁹ non min⁹ fulgentes
in certis lampadib⁹. hec Bern. Sc̄do non
debēt ostēdi extra capsam ppter vilipen
sionē. Tertio nō debēt ostēdi extra capsam
ad vēdendū vel emendū: q; esset symonia
sicut multi nequā infideles vēdūt quāsdā
ptes ligni de ebēno: q̄d est lignū incombū
stibile sub specie ligni crucis. Eben⁹ ē arbor
q̄ secta durefcit in lapidē: et nō pōt in igne
cōsumi. Unde psus. Ebenus est spēs ligni
quā si dabis igni. Non ignis lignū cremat
est mirabile signū. Itē reliquie nō debent
furari: q̄tenus i loco honestiori reponant
q; sacrilegiū est q̄tiēs aufertur sacru de sa
cro. vtz. xvij. q. iij. c. Quisq; Sed hoc de
bet fieri aucte romani pōtificis. i. pape: vt
p̄tz de p̄secra. dist. j. c. Corpora. vbi dī. Cor
pora sanctorū de loco ad locū nemo trans
ferre p̄sumat sine aucte principis. i. pape.
Tertio querit de vestib⁹ sanctorū: an sint
venerande: Respondeť q; vestimenta san
ctorum dupliciter possunt considerari. Pri
mo inquantū est quoddā lineū p̄num: sic
nulla debet veneratio. Sc̄do inquantū fuit
vestimentū illius sancti: sic per tactū et in
duitionē est sanctificatū: vt sunt vestimen

ta beate p̄ginis aquilgrant: et tunica dñi
sic debet venerari dūlie: non latrie: corpā
le: in quo omni die corpus ch̄ri cōficat: q̄d
est sanctius: q̄ tunica ch̄ri: quia tunica suā
sanctificauit in corpe mortali: corpāle ho
cū corpe imortali et gloriificato: sic etiā de
benē venerari vestimenta alioz sc̄toz mar
tyrū virginū et cōfessorū. Itē dicit Aug. lib.
j. de ciui. dei. ca. viij. si p̄ma vestis aut anu
lus aut si quid hmōi tanto carius est poste
ris: quāto erga parētes est maior effect⁹:
nullo mō spernēda sunt corpora q̄ vtiq; sa
miliarius atq; coniuictius q̄ quelibet indu
menta gestamus.

De adoratione imaginū sanctorū.

Quinto adoratur imagines sc̄toz: et
hoc dūlie. Ideo dicit archidiacon⁹
de conse. dist. iij. super caplo. vne
rabiles. Q; due sunt spēs veneratiōis: sc̄z
latria et dūlia. p̄. Dūlia fit seruo: debet la
tria ch̄ro. Et subdit. Adoram⁹ ch̄m diligē
do ip̄m sup oia ei reuerētiā exhibendo.
Sed adoram⁹ inqt crucem et imagines re
uerentiā eis exhibēdo nō eis credēdo vel
super oia diligēdo: vel sacrificia offeren
do hoc esset idolatriaz exercere. Hec ille.
Glosa etiā decreti: vbi supra. ca. venerabi
les. q; i latria exigit charitas dilectiōis: et
multitudo sacrificioz et veneratio. In dū
lia vero vnū exigit solū q̄d est veneratio q̄
possumus quālibet rem sacram adorare. i.
ei reuerentiā exhibere. hec glo. Et q; patz
q; cultus latrie includit dilectionē dei pro
pter se: fidem: spem et p̄strationē: non solū
corporū: sed etiā mētis. Dūlia ho includit
dilectionē seu venerationē propter aliud.
Nā quicqd veneramur dūlie: veneramur
propter aliud. In veteri testamento sancti
patres adorauerūt angelos nō ppter se sc̄z
ppter deū cuius fuerūt nūcij. Reges etiā
et principes adoram⁹ dūlia p̄ genuflectio
nē membroz. Loram papa se reges et prin
cipes p̄sternūt: et eius pedes osculant: nō
ppter se sed ppter ch̄m: cui⁹ ip̄e vicarius
est in terris: sic adoram⁹ imagines sc̄toz.
Circā q̄d notādum q; imago dī q̄si imi
tago fm Isidorū. et fit ppter quatuor. Primo
vt ignorete rei noticiā amplectamur. Se
cundo vt ad faciendam silem rem informe

A mur. Tertio vt p eā recordemur. Quarto vt eū cuius est imago veneremur. ¶ Primo fit imago: vt ignorete rei noticiam amplectamur. Sic legit̃ in gestis Alexandri magni, q̃ regina candacis inter altos legatos misit pictorē peritissimū: qui diligēter cōsideraret et depingeret figurā et formā alexādrī: et afferret eā sibi. Quod factus est. Post paucos dies cum Alexander venisset in specie militis in ciuitatem regine: introduxit eū in cubiculū suū ostendēs ei sua magnalia. Dixit Alexāder. Ista admiratiōe digna essent: si apud grecos essent. Respondit regina. Veritatē dicis Alexander. Qui vt suū nomē audiuit vehemēter expauit. Que ait. Quare mutata est facies tua: quia vocaui te Alexādrū? Et ille. Domina antigonus vocor nō Alexander. Et illa. Ostēdā tibi q̃ tu es Alexāder. Et ostēdens ei imaginē suam dixit. Agnosce hāc imaginē. Ille autē cepit tremere et palleſcere. Et illa ait. Indos et medos superasti: nō sine militibus et sine aliquo cōſictu cecidisti in manus regine cādacis. Cur irasceris et pturbaris? Quid nunc facere pōt impiālis gl̃ia tua? Et ille. Irascor: q̃a non habeo gladiū vt occiderē te et postea me ipsum. Et illa. Ne contristeris: liberabo te de manibus barbarorū. ¶ Secūdo fit imago vt ad faciendam similem rem informemur. Sic legitur septimo politicoꝝ: q̃ gesta virtuosorū debēt depingi: vt ea iuuenes videant et sibi faciāt. An narrat quidam expositio: Iuuenalis lib. i. q̃ nobiles romani sic exposuerūt actiones suas: q̃ p singulos dies summo mane adibant archas triūphales. In quib⁹ antecessores sui pingebātur cū armis et cautelis quib⁹ vicerant hostes suos: vt sic iuuenes visis illis accederent ad virtutes per imaginatiōes gestorū. Sic etiā pingunt̃ gesta sanctorū: cum libris et instrumentis vt eos imitemur. Sic nunc in thalamis pingunt̃ gesta fatuorū magis q̃ sanctorū. De quibus Hugo in de clauſtro anie. Ep̃i domos non impares ecclesie cōstituunt. Pictos delectantur habere thalamos: vestiunt̃ imagines preciosis colorum indumentis. Pauper sine vestibus incedit et vacuo ventre clamat ad ostium. ¶ Mi-

ra delectatio: trolanos gestat ples pictos purpura et auro vestitos: christianis negant veteres pannī: grecoꝝ exercitui dant arma: hectori clype⁹: auro splendidus: pauperi ad ianuā clamanti nō porrigit panis. Hec ille. De illis dicit beatus Bernhardus in apologetico. In clauſtro inquit coram legentib⁹ fratribus: quid facit ibi illa ridiculosa et piculosa difformitas mira q̃dam difformis formositas et formosa difformitas. Quid ibi imunde symee: quid feri leones: quid monstroſi centauri: quid semihomines: quid maculosi tygrides: quid milites pugnates: quid venatores tubicinantes. Videas sub vno capite multa corpora et rursus in vno corpe capita multa cernuntur: huic in quadrupede cauda serpentis: illi vt in pisce caput quadrupedis: ibi bestia presert equū capram trahens retro: hinc cornutū animal equū gestat posterū: et multa deniq; tanq; mira diuersarū formarū apparet vbiq; varietas: vt magis legere libeat in marmoribus q̃ in codicibus. Hec ille. ¶ Tertio fit imago: vt p eam recordemur. Sic pigit̃ passio christi et sanctorū: de quib⁹ de p̃sec. di. iij. c. perlatū ad nos fuerat q̃ inconsiderato zelo succensus sanctorū imagines sub hac quasi excusatiōe adorari debuissent cōfregis. Si quidē quia eas adorari vetuisses oīno laudamus: fregisse nō reprehendim⁹ dicit sic frater a quo fratre in sacerdote aliqui auditū est q̃ fecisti. Aliud est em̃ picturam adorare. Aliud p picture hostiā qd sit adorandū addiscere. Nam quod legentib⁹ scriptura: hoc idē otis prestat pictura cernētibus: qui ip̃a ignorantes vidēt quid sequi debeant. In ipsa legunt qui l̃ras nesciūt. Hec ibi. Ex his ptz q̃ imagines in ecclesijs habentur. Primo ppter simpliciū ruditatē: vt qui nesciunt legere in libro: legāt saltem in pariete. Secūdo ppter affectuū tarditatē: vt qui ad deuotionē nō mouent̃ ex auditis moueantur ex visis. Tertio propter memorie labilitatem: vt si a memoria labātur audita vt sepe cōtingit: q̃ p vnam aurē intrat: p aliā exiit: saltē memorialiter tenent̃ visa et principaliter depicta: sicut dī Nume. xx. Cum pp̃s fuerit percussus a serpentibus ignitis,

D

Preceptum primum

E dixit deus moysi: fac serpentē eneū ⁊ pone eū pro signo: qui percussus aspexerit: uiuet. sup quo dicit Babilalomon. q̄ in serpente nō erat virtus sanandi: sed aspicientes serpentē recognoscebant afflictionē illam sibi a deo iuste factā: petētes ab eo misericordiā. Hic serpens figurabat ch̄m: per cuius intuitū fide ⁊ deuotione sanamur a morib⁹ sathane. ¶ Quarto fit imago vt eū cuius est imago veneremur. vt dī Roma. j. Mutauerūt gloriā incorruptibilis dei in similitudinē imaginis corruptibilis hoīs volucrū ⁊ quadrupedum. Sic nos non facimus imagines: vt eas tanq̄ deos adoremus. vt ptz de p̄sca. dist. iij. c. Venerabiles. Imagines ch̄iani non deos appellant neq̄ seruiūt eis vt dijs: neq̄ spem salutis ponūt in eis: neq̄ ab eis expectāt futurū iudiciū: sed ad memoriā ⁊ recordationem primitiuorū venerantur eas: vt adorent ⁊ nō seruiāt eis cultu diuino: nec alicui creature. Hec ibi. ¶ Sed arguunt nos iudei ⁊ calumniant nos per illud Exo. xx. di. Nō facies tibi sculptile: neq̄ oēm similitudinē: q̄ in celo desup: ⁊ q̄ in terra desorsum: nec eorū que sunt in aquis non adorabis eos neq̄ coles. Ego sum d̄s deus tu⁹ fortis: ⁊ zelotes visitās iniquitates patrū in filios in tertā ⁊ q̄rtā generationes. ¶ Sed p̄tra iudeū sunt pprii codices sut. vt p̄z supra Nūe. xxj. vbi d̄s dixit. Fac serpentē ⁊ pone eū p̄ signo: vbi fecit moyses imaginē. Itē i fabricatiōe tabernaculi. Exo. xxv. Duo cherubim erāt supra ppiciatorū cū alis extēsis: q̄ erāt in forma humana: ⁊ mutuo se respiciebāt: ⁊ erāt intra setā sc̄tōrū vbi dabant r̄sa. An Nūe. viij. ca. dī. q̄ d̄i ingressus esset moyses i tabernaculū audiebat vocē loquentē sibi de medio duorū cherubin. Vidēt q̄ tales imagines nō erāt humane: ⁊ nihil significabāt. Oppositum ptz. iij. Reg. vij. vbi in fabricatione tēpli legit. Sculptit q̄q̄ ex tabulis illis que erant ex ere cherubin: ⁊ leones q̄si in similitudinē hoīs stantis. Itē. ij. Paral. iij. ⁊ in trāslatione chaldaica dicūtur iuuenes: s̄z q̄d representabant: Vidēt. angelos q̄ asunt deo ⁊ sp̄ sunt an̄ sedē dei. Dan. viij. Multa millū ministrabant ei rē. Itē Esaiē

vi. Vidī d̄m sedentē super solū excelsum ⁊ cherubin stabant sup illud. Idē ptz. iij. Regum. vi. q̄ Salomon fecit duo cherubin ex lignis oliuarum in templo. Sed adhuc instant contra nos immo vos adoratis genua curuando ante imagines. Respondēt q̄ adoramus eos vultē nō latrē: quo modo Abraam adorauit filios Beth. Gen. xxiij. ⁊ Dauid saul. j. Regum. xxiiij. qui tñ fuerunt sancti. ¶ Sc̄do se opposuerūt greci romane ecclesie destruētes imagines sc̄tōz. Quia dicit Eusebius in cronica sua et Martinus. q̄ circa annuz d̄ni. d. cc. xvij. magna fuit altercatio inter grecos ⁊ latinos: vtrū imagines deberent poni in tēplis sc̄tōz. Quo tpe Leo. iij. impator fuit excōicatus: p̄pter hoc q̄ fecit destrui imagines p̄pter hoc impiū fuit ablatum a grecis ⁊ translātū p̄ stephanū. ij. ad gallicos. ¶ Prima cōclusio h̄re imagines in mūdo isto est exēplātū a d̄no n̄ro Iesu ch̄ro: p̄bat. Nā fm Joā. Damas. ch̄s imaginē suā in pannū imp̄ssit ⁊ misit regi abagarō. Itē romani h̄nt faciē ch̄i: quā ipsemet in panno imp̄ssit: quē sibi obtulit veronica: q̄ in ecclia sc̄ti Petri certis tēporibus monstratur. Dicit Martinus in cronica ⁊ habet idē in legēda de dedicatiōe: q̄ tempore Costantini imperatoris i basilica saluatoris rome imago saluatoris nō ope humano s̄z diuino: pp̄lo apuit: ⁊ māet vsq̄ hodie. ¶ Sc̄da cōclusio: h̄re imagines btē Marie ⁊ aliorū sc̄tōz fuit exēplātū p̄mo tpe ap̄torū. probat. Nam sanctus Lucas euangēlista depinxit plures imagines btē Marie virginis: quarū quattuor aut quinque rome monstrant. ¶ Tertia cōclusio: licet merito rie possint h̄ri imagines ch̄i h̄ūanitatē: nō pōt tñ h̄ri imago diuitatē ch̄i. Prima ps patz p̄ Joā. damasce. lib. iij. ca. viij. Inuisibilis inq̄t ⁊ incorporei ⁊ increūscriptibilis dei q̄s pōt imaginē facere: q̄si diceret: null⁹ artifex. Et subdit. Sūme igit̄ inſi piētē ⁊ i pietatē ē velle figurare id q̄d est diuinū. In veteri nāq̄ testamento nō erat vsus imaginū: q̄a de⁹ pp̄t viscera misericordie sue fm veritatē factus est homo p̄pter nostrā salutē. Sequit̄: ambulauit in terra cū hominibus cōuersatus est: miracula fecit

A passus est: crucifixus: resurrexit et assumptus est: et omnia secundum veritatem facta sunt et visa ab hominibus: et scripta sunt ad memoriam et ad doctrinam nostram. Sequitur. Non omnes sciunt neque lectioni vacant. Patres cogitantur velut quosdam triumphos in imaginibus hec describere ad velocem memoriam. hec Damascenus. **¶** Quarta conclusio: quibus trinitas non possit depingi ut in se existit: potest tamen depingi ut mundo apparuit. Prima pars per conclusionem precedentem. Secunda pars ex consuetudine practica. Nam primum in diuinis potest depingi in effigie antiquorum dierum: in qua vidit ipsum daniel. ut patet Daniel. vii. Et spiritus sanctus in specie colube. In qua forma descendit super christum. Mat. iij. et Mat. j. Et filius in forma humanitatis: hoc patet quia non est maior ratio cur pater non posset depingi in tali forma qua appuit in mundo sicut filius et spiritus sanctus. **¶** Quinta conclusio: quibus imagines non sint latrite adorande: non tamen sunt frangende aut destruende. Probat de pse. dist. iij. c. platium ad nos nuper fuerat quod inconsiderato zelo successus sub excusatione sanctorum imagines ne adorari debuissent: contrefecerunt siquidem: quia eas adorari vetuisses omnino laudamus: frangisse vero reprehendimus. hec ille. Unde legitur in cronica Henrici: quod sanctus leo papa anno domini. cccc. xliiij. congregauit synodum in calcedonia: in ecclesia sancte Eufemie virginis et martyris: et ibi statutum est: quod quicumque imagines sanctorum inhoneste tractauerit: aut irreuerentiam exhibuerit: a comunione fidelium separetur. Item Constantinus papa excoicauit philippum imperatorem: eo quod imagines christi et beate virginis et sanctorum dehonestaui. Item post hec Leo tertius imperator cum filio suo constantino anno domini. d. cc. xviiij. omnes imagines christi et beate virginis et sanctorum in medio ciuitatis constantinopolitane cremari fecit: et multos de populo sibi non consentientes decollari precepit. Item Gregorius papa tertius ipsum imperatorem excoicauit: et urbem romanam cum italia ab eius imperio recedere fecit: et transtulit imperium a grecis ad gallicos. Que translatio fuit per Stephanum. ij. inchoata: et per Gregorium tertium consummata. Non sunt ergo imagines sanctorum frangende aut dehonestaude. Cuius exemplum recitat Cirillus in epistola ad beatum Augustinum

scilicet dicens. Quidam hereticus pestifer et arianus in ecclesia syon gloriosi Hieronymi imaginem cernens. Et tamen inquit sic te dum viuebas meis manibus tenuissem: quia te meo gladio iugulassem: his dictis gladium euanginans tota vi imaginis gutturi infixit. Quam magnus iste gloriosus Hieronymus. tot faciens mirabilia: potuit eadem imbecillis imaginis gutturi infigere dextera: sed imagine gladium et gladio manuum quousque reus innotuit extrahere nullatenus fuit compositus. Ad hoc quod ex percussione loco tamen ex hominis viui sanguinis vnda fluit: quod versus modo pro miraculo declarando fluere nunquam cessat. Eademque hora que res sic acta est iudici in atrio exstiti idem gloriosus Hieronymus. cum gladio gutturi infixio apparens pro hominum offensione vindictam postulauit. Narrans sibi facta et hec dicens abiit. Stupefactus iudex cum ceteris qui astabant ad ecclesiam properans hereticum manu gladium imaginis gutturi infixum tenentem repperit. Qui primum ut huius viderant non fuit compositus a gladio manuum remouere. Captus itaque hereticus in sua perma nens duritia ob aliud se non dolere nisi quod viuum non teneret hieronymum a populi multitudine lapidibus et lignis iugulatum. hec Cirillus. Item Rome est quedam imago virginis marie depicta: quam quidam iudeus cernens lapidem contra eam proiecit: et mox exiuit sanguis. Qui sanguis adhuc ibi apparet. Etiam nota alia exempla in sermone de maledictione. Non ergo sunt deturpande: quia episcopus consecrans imagines dat singulares indulgentias venerantibus eas. Nota legenda de exalta. sancte crucis. **¶** Sexto adoramus arma christi. scilicet coronam lanceam et c. hypodulie in quantum ex contactu ad membra christi sunt sanctificata: et eius sanguine sanctificata. Ideo dicit Damascenus. lib. iij. preciosum lignum: ut sanctificatum contactu sancti corporis et sanguinis decenter est adorandum: clauis indumenta et lancea et sacra eius tabernacula que sunt presepe: spelunca: sepulchrum eius in syon. Dauid ait. Adoramus in loco ubi steterunt pedes eius: sequitur infra. Si amatorum diligibilis est lectus: quanto magis nostri saluatoris domus lectus et horus est desiderabilis. dicit Augustinus. lib. iij. de

Preceptum primum

E ciui. dei. c. ij. 7 li. v. c. xvij. Idē dicit Vale-
rius li. v. q̄ ab urbe cōdita. xxxix. rome in
medio fori q̄dam hiat⁹ erat: de quo fum⁹
validus ascendebat: q̄ romanorū pp̄os oc-
cidebat. Cōsulebāt romani deos suos quō
ab hac peste liberari possent. Respōderūt
dij: q̄ illud q̄d romani optimū haberent in
hiatū p̄icerent: tunc pestis cessaret. Tan-
dem deuētū est ad militiā q̄ ciuitas defen-
debat: q̄ in militiā p̄cellēbāt romani cete-
ras nationes: iuxta illud Virgilij. Tu rege-
re impio: 7 a militia ad aureū militē stren-
nuissimū: quē reputabāt optimū iaculū to-
tius ciuitatis: quē adierūt miserā ciuitatē
ei exponētes. Et r̄sum eidē offerētes: q̄
nō nisi p̄ eū ciuitas possit liberari eum ro-
gantes q̄ten⁹ i hiatū descēderet: q̄z preci-
bus annuens 7 bonū cōe dilligēs: armauit
se 7 i hiatū se p̄cipitē dedit: 7 sic pestis ces-
savit. Quid p̄ illud nisi infernus intelligit̄
de q̄ fum⁹ diaboli ascendit intoxicās 7 otus
mūdū: sed aure⁹. i. ch̄s se armauit cū cru-
celācea 7 corona 7 sic descēdit ad inferna:
7 sic puteū clausit 7 celum aperuit.

Non adorabis deos alienos.

Qontra illud p̄ceptū peccauerūt qui-
dam gētilēs q̄ homines p̄ dijs ado-
rauerunt s̄m q̄ dicit Is̄. li. viij. ca.
xj. d. Quos pagani deos asserūt homines
olim fuisse p̄dunt. Et p̄ vniuscuiusq̄ vita
vel meritis coli apud suos post mortē cepe-
rūt: vt ap̄d egyptū is̄s apud cretā iupiter
Idem dicit Lactā. in li. de v̄a 7 falsa reli.
c. viij. dicens. Nemo est tā inconsiderat⁹ q̄
nō intelligat fuisse mortales. Cā huius er-
roris est sextuplex. P̄ia fuit dolor nimius
de amici alicui⁹ p̄ditione sicut p̄ amisso fi-
lio nimis dolens: imaginem sibi fieri fecit
vt ex contēplatiōe imaginis h̄ret aliqd̄ sola-
tiū: 7 in p̄gressū p̄pter amorē defunctorū
colere imagies ceperūt hec cā tāgīt. Sap̄.
xliij. di. Acerbo em̄ luctu dolens p̄ cito si-
bi rapti filij fecit imaginē: vt illū q̄ tunc q̄si
mortu⁹ fuerat colere tāq̄ deū cepit 7 con-
stituit inter suos seruos sacra 7 sacrificia.
Hic prim⁹ fuit cirophanes apud egyptios
Idē dicit mgr̄ in sco. his. sup̄ Gene. de Ni-
no rege assirorū q̄ fecit imaginē belo patri
suo mortuo: quā summa reuerentia hono-

rauit. Ita vt etiā reis ad eā venētib⁹ par-
ceret: 7 p̄cessu t̄p̄s ceperunt eū hoies ho-
norare vt deū: 7 deos multiplicare quē q̄-
dam vocauerūt beel: alij baal: alij baalim
alij beelzebub. De p̄ fuerūt hoies cōpulli
ad adorandū a tirannis. vt p̄z Sap̄. xliij.
vbi s̄. d̄f. deinde iteruenit te t̄pe p̄ualecē-
te p̄suetudinē hic error tāq̄ lex custodit⁹ ē:
7 tirānorū impio celebrabāt figmēta. hec
ibi vt p̄z. xliij. q. iij. inueniunt. Qui nole-
bāt adorare statuā mittebant i ignē. **S**e-
cūda cā fuit vesana sup̄bia p̄ncipiū: qui nō
attēdētes infirmitatē suā: voluerūt se vt de-
os adorari sic Nabucho. q̄ p̄cepit principi
holoferni militie sue vt oēs deos terre sue
exterminaret: vt ip̄e sol⁹ diceret⁹. vt p̄z
Judith. iij. Nota mgr̄m i h̄sto. sup̄ actus
ap̄lor: q̄r Baius cesar mādauit se adora-
ri. **T**ertia causa fuit adulatio siue desi-
deriū: q̄d minores hēbāt acq̄redī gr̄az ma-
iorū. Hāc cām ponit Aug. li. x. de ciui. dei.
ca. viij. q̄ multa vsurpata sunt de cultu di-
uino q̄ honorib⁹ deferunt h̄uanis siue hu-
militate siue adulatiōe pestifera. Hāc cām
tāgīt etiā lactāti⁹ in li. de vera 7 falsa reli.
c. xv. di. Nō est dubiū q̄n illis t̄p̄ibus homi-
nes regē ipsum summis laudibus ac nouis
honorib⁹ iactare ceperūt: vt etiā deos ap-
pellarent. Seq̄. Sicut fieri solet in adula-
tione p̄ntis potētie. hec ibi. Et adhuc mo-
dernis t̄p̄ib⁹ tales honores p̄ncipibus at-
tribuūt: vt si de⁹ est ḡofus: ipsi ḡofissimī:
si bonus ipsi optimi. **Q**uarta causa fu-
it amor reipublice: vt illos pro dijs adora-
rent q̄ b̄n reipublice p̄fuerunt. Cui⁹ ex̄m-
p̄z in octauiano: quem romani p̄ deo ado-
rare voluerunt: q̄ b̄n 7 pacifice impabat.
Unde Lactan. vbi supra. Dij crediti sunt
reges maximī ac potentissimī ob merita
virtutū suarū aut munerū aut artū repta-
rū cū cari fuissent his q̄b⁹ impauerūt i me-
moriā sunt cōsecrati. hec ille. Aut fuerunt
vbiū cōditores: sicut Romul⁹ est deifica-
tus a romanis. vtz p̄ Aug. iij. de ciui. dei.
c. xv. Vbi dicit August. q̄ in ei⁹ morte acci-
derat solis defectio quā imperita multitu-
do nesciens meritis Romuli attribuebant
multo magis ch̄m debuissent adorasse p̄
deo: q̄a in eius morte eclipsat⁹ est sol. Sed